

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน (2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรักถิ่น และ (3) เพื่อศึกษาผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 8 คน รวม 16 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนจำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองรักถิ่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงรายพบว่า การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นครูผู้สอนมีข้อจำกัดด้านเวลา สื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนยังมีโอกาสเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อนข้างน้อยส่งผลให้ขาดความตระหนักและจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอให้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ท้องถิ่นกับประสบการณ์จริงของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 2. ผลการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ภายใต้แนวคิด Chiang Rai Model ประกอบด้วยชุดกิจกรรม 5 กิจกรรม รวมเวลาเรียนรู้ 15 ชั่วโมง ได้แก่ อัตลักษณ์และประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาด้านอาหารและสุขภาพ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม และความเชื่อ พิธีกรรม และวิถีชีวิตล้านนาโดยผลการประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดีมาก 3. ผลการใช้นวัตกรรมพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t = 16.278$, $p < .001$) และผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองรักถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$, $SD = 0.22$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การริเริ่มสร้างสรรค์และความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.66$) รองลงมา คือ การสืบสานและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.58$) และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน ($\bar{x} = 3.56$) ตามลำดับแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถ

ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองรักถิ่นของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การเรียนรู้เชิงประสบการณ์, พลเมืองรักถิ่น, นวัตกรรมการเรียนรู้

ABSTRACT

The purposes of this research were to: (1) investigate the problems and needs related to local wisdom learning management in schools; (2) develop a local wisdom learning innovation through an experiential learning process to promote local citizenship; and (3) examine the effects of implementing the developed learning innovation. This study employed a mixed-methods research design, integrating both qualitative and quantitative approaches. The key informants consisted of eight teachers from the Social Studies, Religion, and Culture Learning Area. The sample group comprised 120 secondary school students. The research instruments included a focus group discussion record form, a supplementary curriculum activity package on local wisdom based on the experiential learning process, a local wisdom learning achievement test, and a local citizenship characteristics assessment form. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and content analysis.

The findings revealed that: (1) regarding the problems and needs of local wisdom learning management in schools under the Secondary Educational Service Area Office Chiang Rai, teachers faced limitations in terms of instructional time, learning materials, and learning resources. Students had limited opportunities to learn from local wisdom, resulting in a lack of awareness and consciousness regarding the conservation and continuation of local wisdom. The informants suggested developing learning activities that connect local knowledge with students' real-life experiences and encourage community participation in the learning process. (2) The developed learning innovation took the form of a supplementary curriculum activity package on local wisdom through an experiential learning process under the ****Chiang Rai Model****. The package consisted of five learning activities with a total learning duration of 15 hours, covering community identity and

history, agricultural and environmental wisdom, food wisdom and well-being, handicrafts and arts, and Lanna beliefs, rituals, and ways of life. The quality of the activity package, as evaluated by experts, was rated at the highest level. (3) The implementation results indicated that students' post-test achievement scores in local wisdom learning were significantly higher than their pre-test scores at the .001 level ($t = 16.278$, $p < .001$). In addition, students' local citizenship characteristics were rated at a high level overall ($\bar{x} = 3.57$, $SD = 0.22$). The highest mean score was found in creativity and responsibility toward the locality ($\bar{x} = 3.66$), followed by the continuation and extension of local wisdom ($\bar{x} = 3.58$) and participation in community conservation and development ($\bar{x} = 3.56$). These findings indicate that the developed learning innovation effectively enhanced students' local wisdom learning achievement and promoted local citizenship characteristics.

Keywords : Local Wisdom, Experiential Learning, Local Citizenship, Learning Innovation, Chiang Rai Secondary Educational Service Area Office